

Hea klient!

Tänaseks on JKK Sõnumid ilmunud juba viis aastat ning käesolev number on järjekorras 21. Viie aasta jooksul on muutunud pisut JKK Sõnumite välimus, kuid sisult on jäänud meie infoleht üldjoontes endiseks. Olulised teemad on olnud ikka jõudluskontrolli ja Jõudluskontrolli Keskusega seonduv. Nii saate ka selle numbri uudiste rubriigis lugeda veisekasvatajatele mõeldud uutest teenustest ning Soome seakasvatajate huvist Possu programmi vastu. Kui varasematel aastatel oleme edastanud ainult Jõudluskontrolli Keskuse uudiseid, siis seekord kajastame ka Maaülikooli geneetika laboratooriumi ICARilt saadud akrediteeringut. Heade kolleegide saavutuste kirjeldamine pole meil uus suund, vaid seekordne erand on seotud asjaoluga, et ICAR organisatsioonina on ikkagi jõudluskontrolli organisatsioonide katusorganisatsioon ning geneetika laboratooriumi akrediteering suurendab rahvusvaheliselt ka meie usaldusväarsust.

Nii nagu varasemalt on ka seekord siseküljel kirjutatud jõudluskontrolli nüanssidest või juhitud tähelepanu olulistele asjadele. Kuna aga hetkel on meid ümbritsev elu piisavalt tõsine, siis tagalehel on lisaks Krista Murumäe meenutustele võimalik kõigil huvilistel tutvuda ühe väga lihtsa moodusega, kuidas tõsta piimatoodangut ja seda tänasel majanduslikult raskel ajal ilma igasuguste kulutusteta!

Head lugemist ja jõudu praeguseks keeruliseks ajaks!

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Uudised

Veiste müük

Nüüdsest on loomaomanikel võimalik oma loomade müügikuulutusi avaldada ka JKK kodulehel. Selleks tuleb müüjal sisestada oma kontaktandmed ning märkida pakutavad loomad Vissukeses või Liisus, mille tulemusena JKK kodulehel kuvatakse müügis olevate loomade nimekiri.

Lisaks mugavusele on loomade müügist huvitatutele lisaväärtuseks asjaolu, et ostuhuvilistel on võimalik vaadata ka müügis olevate loomade põlvnemisandmeid ja toodangunäitajaid.

Geneetikalaboril ICARi akrediteering

Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituudi geneetika labor sai Rahvusvahelise Jõudluskontrolli Komitee (ICAR) akrediteeringu veiste põlvnemisandmete õigsuse kontrollimiseks DNA analüüside põhjal.

ICARkehtestas 2007. a miinimumnõuded laboritele, kus tehakse DNA analüüsi aretuse eesmärkidel. Rahvusvaheliseks standardiks põlvnemisandmete õigsuse kontrollimisel on DNA markerid. Alates 2010. aastast peab olema ICARi akrediteering kõigil veiste põlvnemisandmete õigsust kontrollivatel laboritel. Seni on akrediteeringu saanud 19 laborit 13 riigist.

ICARi akrediteering annab klientidele kindluse, et eksperisi vastuses ei tule kahelda. Samu DNA markereid kasutades saadakse ükskõik millises maailma laboris, kus veiste põlvnemisandmete õigsuse kontrollimisega tegeldakse, sama tulemus.

Loomaomanikel on võimalus tellida EMÜ geneetikalaborist järgmisi teenuseid:

- veised – põlvnemisandmete õigsuse kontrollimine (DNA ja veregrupid), piimavalkude pärilike tüüpide määramine (CSN2, CSN3, LGB) ja holsteini tõugu veistele BLAD-test;
- hobused – põlvnemisandmete õigsuse kontrollimine DNA markerite põhjal;
- lambad – PrP geeni polümorfismi selgitamine (skreipiresistentsus);
- sead – sigade stressiresistentsuse uuring (PSS-test).

Paaride valik

Kõikidel Vissukese kasutajatel on võimalik kasutada uut Vissukese lisaosa PV (Paaride valik). Uus programm aitab loomapidajal leida oma karjale sobivaimad pullid. Programm näitab, millised pullid sobivad konkreetsetele lehmadele. Pullide leidmisel välditakse sugulusaretust ning iga tunnuse, mida parandada, valib programmi kasutaja ise. Lineaarselt hinnatud lehmade puhul on võimalik kasutada ka välimikuhindeid (lineaarselt hindamata loomadel ema-isa välimikuhindeid).

Lisaks sobivate pullide leidmisele on programmis kokkuvõtte enamlevinud välimikuvigadest ning juhitakse tähelepanu pullidele, keda võiks konkreetsel lehmal või kogu karjas vältida.

Paaride valiku programm on testimisjärgus ning sügiseni kõigile kasutajatele tasuta. Vältimaks tõrkeid esimestel katsetustel soovitame enne programmiga töötamist tutvuda programmi juhendiga.

Põhjanaanabrid huvituvad Possu programmist

Juba mitmel korral on JKKsse jõudnud teave soomlaste huvist meie sigade jõudlusandmete kogumise programmi vastu. Mitu korda olid huvitujateks Eesti seafarmerid nõustuvad Soome konsulendid. Ka Soome farmerid on huviga meie programmi arendamist jälginud – maailm on väike ja kahe maa farmeritel on tihedad kontaktid. Eelmise aasta lõpus ostis Eesti Tõusigade Aretusühistu Soomest tõumaterjali ja seekord huvitusid Possu programmist FABA (Soome Põllumajandusloomade Aretusühistu) spetsialistid. 18. märtsil toimus kolmepoolne kohtumine Possu programmi ja Eesti sigade aretussüsteemiga tutvumise eesmärgil. Osa võtsid FABA, ETSAÜ ja JKK spetsialistid. FABAt esindasid Timo Serenius ja Matt Puonti – direktorid sigade aretuse ja ekspordi alal. JKK esitles Possu programmi osaliselt soome- ja osaliselt ingliskeelsena, sest tõlkimine on veel pooleli. Põhjanaanabrid said kaasa demoversiooni. Soomlaste arvamus Possust oli positiivne ja huvi programmi vastu oli oodatust suurem. Kiidusõnad Raivo Laanemaale, tänu kellele see kohtumine aset leidis!

Piimaveiste jõudluskontrolli tulemustest 2008. aastal

1. jaanuaril 2009. a oli jõudluskontrollis 92 282 lehma, mis on 2389 võrra vähem kui aasta tagasi. Jõudluskontrollialused lehmad moodustasid 91,8% kõigist lehmadest. ICARi liikmesriikides on see number suurem vaid Šveitsis (100%), Tšehhis (97,2%), Norras (96%) ning Taanis (93%). Lähematest naabritest on Rootsis jõudluskontrollis 86%, Soomes 78,3%, Lätis 65,6% ja Leedus 47,6% lehmadest. Seega võime olla uhked, et meil on tunnustatud toodanguarvestusse haaratud suurem osa karjadest.

Kõige enam oli lehma Järvamaal (14 505), Lääne-Virumaal (11 729) ning Jõgevamaal (9920). Kõige väiksem oli lehmade arv Hiiumaal – 424 ning Ida-Virumaal – 1891.

Jõudluskontrollis olevate piimakarjade arv oli 1. jaanuaril 1136, mis on 140 võrra vähem kui 1. jaanuaril 2008. Sarnaselt 2007. aastaga vähenes karjade arv kõige enam Saaremaal (23 karja). Järgnesid Jõgevamaa ja Hiiumaa 15 karjaga. Hiiumaal oli 2009. aasta alguses vaid 17 piimaveiste jõudluskontrolli tegevat karja. Väikseim karjade arvu vähenemine oli Viljandimaal ja Võrumaal, vastavalt 2 ja 3 karja võrra.

Kõige enam vähenes kuni 10 lehmaga karjade arv – siin grupis lõpetas jõudluskontrolli 91 piimakarja. 11-50 lehmaga karjade arv vähenes 43 ning üle 50-lehmaliste karjade arv 6 võrra. Kui varem on kõige rohkem olnud kuni 10 lehmaga karju, siis 2008. aasta lõpuks oli neid 35% kõigist karjadest ning karju, kus oli 11-50 lehma, juba 37%. 51-100 lehma oli 9% karjades ning 100 ja rohkem lehma 19% karjades.

Lehmade arv karjas suureneb pidevalt. Keskmise karja suurus oli aastavahetusel 81,2 lehma. Suurimad karjad on Järvamaal keskmiselt 154, Jõgevamaal 134 ning Lääne-Virumaal 117 lehmaga ja väikseimad Hiiumaal 25 ning Võrumaal 41 lehmaga.

2008. aastal saadi Eestis aastalehma kohta 7390 kg piima, mis ületas 2007. aasta toodangut 338 kg võrra. Eesti holsteini tõul oli piimatoodang 7582 kg (+309 kg võrreldes 2007. a) ning eesti punase tõul 6891 kg (+415 kg). Eesti maatõugu lehmade toodang oli 4748 kg, mis on 279 kg enam kui 2007. aastal.

Tartumaa ja Põlvamaa lehmade toodang ületas 8000 kg piiri. Hästi lüpsid ka Lääne-Virumaa, Jõgevamaa ja Järvamaa lehmad.

Tartumaa oli maakondadest ka suurima toodangutõusuga (744 kg), järgnesid Viljandimaa 511 ning Jõgevamaa 476 kilogrammiga. Ida-Virumaal oli suurenemine vaid 7 kg võrreldes eelmise aastaga. Hiiumaa lehmade toodang, mis paaril eelmisel aastal vähenes, jõudis 2005. aastaga võrdse tulemuseni.

Jätkuvalt on tiptasemel Põlva Agro OÜ ja Lea Puuri karjad. Mõlemas karjas lüpsid lehmad üle 11 000 kg piima.

Tabel 1. Lehmade piimatoodang maakondades

Jrk nr	Maakond	Aasta-lehmi	Piim kg	Rasv %	Rasv kg	Valk %	Valk kg	R + V kg
1.	Tartu	5927	8443	4,08	344	3,37	285	629
2.	Põlva	6039	8131	4,09	333	3,34	272	605
3.	Lääne-Viru	11826	7780	4,02	313	3,36	262	574
4.	Jõgeva	9787	7761	4,18	324	3,40	264	588
5.	Järva	14854	7637	4,08	312	3,38	258	570
6.	Rapla	5943	7315	4,00	293	3,32	243	536
7.	Võru	3394	7013	4,21	295	3,34	235	530
8.	Pärnu	9797	7004	4,16	291	3,34	234	525
9.	Valga	3252	6907	4,25	293	3,42	236	530
10.	Viljandi	6757	6885	4,21	290	3,38	233	523
11.	Harju	4674	6871	4,14	284	3,30	227	511
12.	Ida-Viru	1889	6643	4,08	271	3,37	224	495
13.	Saare	5277	6498	4,17	271	3,40	221	492
14.	Lääne	2827	6485	4,24	275	3,30	214	489
15.	Hiiumaa	455	5196	4,34	225	3,33	173	398
	Eesti kokku	92698	7390	4,12	304	3,36	249	553

Parimad tootjad piima rasva- ja valgutoodangu järgi olid 2008. aastal:

3-7 lehma: Rein Aru Jõgevamaalt – 6-9005-4,35-391-3,39-305-697

8-20 lehma: Merje Peters Pärnumaalt – 9-9354-4,40-411-3,23-302-714

21-50 lehma: Lea Puur Viljandimaalt – 32-11 401-3,87-441-3,40-387-829

51-100 lehma: Allar Arusalu Järvamaalt – 54-9071-4,11-373-3,54-321-694

Üle 100 lehma: OÜ Põlva Agro Põlvamaalt – 1145-11 652-3,80-443-3,32-387-830

Karja suurust arvestades oli suurim piimatoodang aastalehma kohta karjades, kus oli 901-1200 lehma. Nende nelja karja keskmine piimatoodang oli 9954 kg. Toodangu suurusel järgnesid kolm karja, kus on rohkem kui 1200 lehma – keskmiselt 8052 kg piima lehma kohta. Madalaima toodanguga olid endiselt väikesed karjad, kus oli kuni 10 lehma – 6060 kg.

10 000 kg või enam piima saadi 2008. a kokku kaheksas karjas, millest viies on rohkem kui 100 lehma. 9001-10 000 kg saadi 28 karjas ning 8001-9000 kg piima saadi 90 karjas. Alla 3000 kilogrammi piima lüpsid lehmad 22 karjas.

Tippkarjad paistavad silma ka udara tervise ning kvaliteetse piima poolest. Üle 10 000 kg lüpsvate karjade keskmine SRA 1 ml piimas oli 270 000, 9001-10 000 kg lüpsvate karjade SRA oli 310 000. Halvim ehk 690 000 on see näitaja karjades, kus piimatoodang on alla 3000 kg.

Eesti lehmade keskmine SRA 1 ml piimas oli 2008. aastal 390 000, mis 2007. a võrreldes on veidi paranenud. Augusti kontroll-lüpside keskmine SRA ulatus lausa 424 000ni, parimad tulemused olid veebruaris ning märtsis (376 000).

Parimad karjad aasta keskmise SRA järgi olid järgmistel loomapidajatel:

3-10 aastalehmaga karjad: Harri Kommel Saaremaalt (8 lehma, SRA 46 000), Aino Turb Järvamaalt (6 lehma, SRA 49 000) ning Aare Roots Lääne-Virumaalt (5 lehma, SRA 52 000).

11-100 aastalehmaga karjad: Vello Mikk Viljandimaalt (16 lehma, SRA 71 000), Kunnar Rei Saaremaalt (11 lehma, SRA 71 000) ning Heini Tiits Jõgevamaalt (11 lehma, SRA 72 000).

Üle 100 aastalehmaga karjad: Põdrangu PÜ Lääne Virumaalt (115 lehma, SRA 157 000), AS Merix Kinnisvara Jõgevamaalt (194 lehma, SRA 172 000) ning AS Diner Lääne-Virumaalt (140 lehma, SRA 177 000).

2008. a saavutati uus eesti punast tõugu lehmade laktatsiooni piimatoodangu rekord. AS Tartu Agro lehma Neti 3. laktatsiooni piimatoodang oli 16 051 kg. Eesti holsteini tõu suurima laktatsioonitoodangu saavutas AS Tartu Agro lehm nr 2211534, kelle 3. laktatsiooni piimatoodang oli 16 937 kg. Parim eesti maatõugu lehm oli OÜ Sarapiku Piim (Lääne-Virumaa) lehm Põnna, kes 5. laktatsioonil lüpsis 9847 kg piima.

Suurima eluajatoodanguga lehmad 2008. a olid Sallasto OÜ eesti punast tõugu lehm Kanni (92 961 kg), AS Väätsa Agro eesti holsteini tõugu lehm Iti (97 781 kg) ning Põldeotsa OÜ eesti maatõugu lehm Melissa (54 514 kg). Kindlasti on pikaajalisel karjaspüsimisel oma osa ka lehma heal välimikul – Kanni valiti 1996. aastal EPK Vissiks.

Esimese poegimise vanus oli 2008. a 28,3 kuud. See on veidi paranenud võrreldes eelmise aastaga. Üle 30 kuu on esimese poegimise vanus Ida-Virumaal ja Läänemaal – 30,3 kuud. Kõige nooremad esmaspoegijad on Põlvamaal (26,9 kuud), järgnevad Jõgevamaa (27,0) ning Järvamaa (27,5). Esimese poegimise vanus on siiski karjades väga erinev. Üle 50-pealistes karjades oli kõige madalam karja keskmine esmaspoegimisvanus 22,5 kuud ning kõige suurem 41,5 kuud. See näitab, et nii mõneski karjas on vaja noorloomade söötmise ning pidamise korraldamisel teha veel palju tööd. Kõrge esmaspoegimise eaga karjades oli ka keskmine piimatoodang elupäeva kohta väga madal. See tähendab, et noorlooma üleskasvatamiseks tehtud kulutused saadakse tagasi väga pika aja pärast.

Kinnisperioodi pikkus lühenes ühe päeva võrra 74 päevani ning uuslüksiperiood oli sarnaselt 2007. a keskmiselt 142 päeva pikkune. Ka kinnisperioodi ning uuslüksiperioodi pikkused varieeruvad karjade lõikes: üle 50-pealiste karjade lühim keskmine kinnisperiood oli 49 päeva, pikim 387 päeva. Uuslüksiperioodi pikkus erines neis karjades 80 päevast 423 päevani. Poegimisvahemik oli 2008. aastal 422 päeva, kusjuures kõige pikem oli see eesti holsteini tõugu lehmadel (426 päeva) ning kõige lühem eesti maatõugu lehmadel (404 päeva). Karjades, kus oli üle 50 lehma, oli poegimisvahemiku pikkuseks 361–693 päeva. Neid numbreid vaadates võib järeldada, et on karju, kus inna avastamisega ning loomade tiinestamisega on kõik korras ning on karju, kus sigivusnäitajate parandamisega tuleb kõvasti vaeva näha.

2008. aastal sündis jõudluskontrollialustes karjades 89 603 vasikat, kellest 51,2% olid pullvasikad ning 48,8% lehmvasikad. Surnultsünniga lõppes 7,6% poegimistest: esmaspoegimistest 11,1% ning korduvalt poegimistest 5,9%. Kui sündinud vasikate arv on aasta-aastalt vähenenud, siis surnultsünnide arv on suurenenud. 2006. a registreeriti 7119 surnultsünni, 2007. a 6773 surnultsünni ning 2008. a 7218 surnultsünni. Karjade lõikes on surnultsünnide esinemine väga erinev: kui üle 50-pealiste karjade parim tulemus on 0,6%, siis halvim on 27,2%.

Kaksikud pullvasikad sündisid 635 poegimisel, kaksikud lehmvasikad 670 poegimisel ning erisoolised kaksikud 1201 poegimisel. Mitmikute sünd registreeriti kuuel korral. Karjast läks välja 30 351 lehma. Peamisteks väljamineku põhjusteks olid udarahaigused ja -vead (21,6%), sigimisprobleemid (18,9%) ning jäsemete haigused ja vead (14,3%). Keskmine väljamineku vanus oli 5 aastat ja 8 kuud.

Loodetavasti aitavad JKK pakutavatel trükistel “Koondaruanne” ning “Karjade võrdlus” näidatud tulemused igapäev leida oma karja nõrgad kohad, mille parandamine aitab vähendada kulutusi ning muuta piimatootmist efektiivsemaks.

Aire Pentjärv

Väliteenistuse osakonna juhataja

Korduma kippuvad küsimused

○ Kui kasutan paarituseks oma karja pulli, millel ei ole tõuraamatunumbrit, kas on mõtet seda kirja anda?

Andmed on soovitatav siiski esitada (registrinumbriga), see on oluline sündinud vasika tõu määramiseks.

○ Mida pean tegema, kui vasikas jääb ilma isata? Saatsin JKKsse seemendustunnistuse koopia, kuid vasikas on ikka ilma isata.

Vasikale saab isa anda ainult ETKÜ konsulent, esitades JKKle isa paranduse vastaval vormil.

○ Kas lühike inventarinumber on vajalik või võin kasutada ainult kõrvamärgil olevat numbrit?

Lühike inventarinumber pole kohustuslik, kuid väga soovitatav.

○ Kust ma näen, mida uut on Vissukeses?

Vissukesest valida menüüribalt “üldised” ning sealt alamenüü “uudised”.

○ Kui esitan sündmusi ka PRIAsse Vissukese kaudu, siis kuidas saan parandada, kui avastan, et olen teinud vea?

Kui märkate, et olete teinud vea, siis helistage palun piirkondlikule JKK klienditeenindajale, kes parandab vea JKK andmebaasis. e-PRIs saab dokumenti parandada nii kaua, kuni Te ei ole seda lõplikult kinnitanud, sh ridu saab kustutada ja juurde lisada. Pärast kinnitamist tuleb PRIAs parandada vead nende kehtestatud korra kohaselt

○ Kuidas ma saan muuta looma inventarinumbrit? Kas Vissukeses on selleks ka mingi võimalus?

Looma inventarinumbrit saab ise Vissukeses muuta ainult mullika poegimise sisestamisel. Kui soovite muuta karjasolevate lehmade inventarinumbreid, siis tuleb muudetavad numbrid (vana ja uus inv. nr või registrinumber ja uus inv. nr) panna paberile ning saata JKKsse, kus klienditeenindaja muudab need Teile sobivaks.

○ Teen kontroll-lüpsi vahelduval meetodil. Kui jaanuaris oli kontroll-lüps õhtul ja veebruaris jäi kontroll-lüps vahele, siis millisel lüpsikorral pean tegema märtsi kontroll-lüpsi – õhtusel või hommikul?

Vastuse annab juba kontroll-lüpsi meetodi nimi – vahelduv. Seega peavad kontroll-lüpsid toimuma vahelduvalt hommikul ja õhtusel lüpsikorral. Kui jaanuaris oli kontroll-lüps õhtusel lüpsikorral, siis järgmine kontroll-lüps peab toimuma hommikul lüpsil. Kuna veebruaris kontroll-lüpsi ei tehtud, on järgmine kontroll-lüps märtsis. Märtsi kontroll-lüps tuleb teha hommikul, aprillis õhtul, mais hommikul jne.

Tähelepanu

2009. aasta 1. jaanuarist kehtivad toetuste taotlejate jaoks kohustuslikud majandamisnõuded (s.h nõuded loomade märgistamisele ja registreerimisele). Lisaks tähtaegadele, mis puudutavad loomade märgistamist ning sellest teatamist, kontrollitakse ka seda, et asenduskõrvamärgid oleks looma kõrva kinnitatud 7 päeva jooksul arvates nende JKKst väljastamisest. Kui saate teate asendusmärkide saabumisest postiasutusse, tuleb kõrvamärgid sealt võimalikult kiiresti ära tuua. Postiga või piimaprooviautoga saadud asenduskõrvamärgid tuleb koheselt ka loomadele kõrva kinnitada. Nii ei teki ohtu, et nõuete mittetäitmise tõttu võidakse toetusi vähendada.

Piimaproovide segamine. Suvekuudel jõuab JKK laborisse palju riknenud piimaproove, sellega seoses tuleb Teile meelde, et konservandi täielikuks lahustumiseks peab piimaproov olema korralikult segatud. Esmalt tuleb piimaproovi pudelit loksutada vahetult pärast proovi võtmist. Et vältida klimbi tekkimist proovipudeli põhja ja et konservant jaguneks pudelis ühtlaselt, tuleb proovi loksutada ka teist korda 20-30 min pärast proovi võtmist. Piimaproove tuleb säilitada jahedas temperatuuril +2...+6 °C.

Poegimiskerguse esitamine. Selleks, et pullide hindamisel oleks võimalik kasutada tõeseid andmeid ja et JKK andmebaas oleks korrektne, palume iga looma poegimise puhul märkida, milline oli selle tegelik kulg.

Piimaprooviautoga tellitud kõrvamärgid. Prooviautoga tellitud kõrvamärkide üleandmine toimub vaid käest-kätte. Seepärast juhu, kui Teil endal ei ole võimalik kokkulepitud ajal tellitud saadetist vastu võtma tulla, palume Teil enda asemel saata mõni teine usaldusväärne isik.

Möödunud märgates

Meenutab Krista Murumägi
Asusin 1962. a maikuu tööle Hulja sovhoosi seleksioonäär-zootehnikuna. Hulja veisekari oli komplekteeritud 1953/54. aastal Viisu, Kohila, Auvere ja Pekingi sovhoosi karjast toodud loomadega. Aretus oli korras, sest sovhoosi direktor Hans Loite oli loomakasvataja hingega mees.

Huljas ei kasutatud käibelolevaid karjakontroll-raamatuid. Direktor Loite ja peazootehnik Udo Johanson olid kasutusele võtnud suured tabelikujulised vormid, kus ühel suurel joonistuspaperipoognal olid kogu lüpsigrupi lehmad. Sinna oli märgitud kontroll-lüpsid, seemendused, poegimised, kinnijätmised vastava kuu lahtrites. Kasutati värvipliiatseid: poegimine – punane, seemendus – sinine, kinni – kollane. Väga hea ja ülevaatlik.

Mulle meeldis see väga, polnud tarvis lehekülgi lapata ja otsida. Täiendasime üht-teist, tegime veel mõnda asja käepärasemaks. Kui põllumajanduse ministeerium 60ndate alguses jõudluskontrolli dokumentide võistluse korraldas, võtsime sellest osa ja saime auhinnalise koha. Pidasime oma süsteemi kohaselt arvestust lõpuni. Ka tõulavade zootehnikud ja rajooni asjamehed algul küll porisesid, kuid leppisid meiega. Lasime trükkida paksule joonistuspaperile need blanketid. Lehele mahtus 12 lehma. Igal aastal oli oma lehmade raamat.

Suur töö oli laktatsioonitoodangute rehkendamine. Zootehnikutele arve-masinaid ei jätkunud. Öhtul peale raamatupidajate tööpäeva lõppu sain enda kasutusse vana arve-masina Felix. See oli niisugune, kus kangikestega liigutasid numbrid paika, väntasid edasi-tagasi. Ragises kõvasti. Ikkagi parem kui pliiatsi ja paberiga. Kuutoodangud kontroll-lüpside põhjal rehendasin arvelauaga – puunuppudega lollikindel arvuti.

Nime mõju toodangule

Ajakirjas Anthrozoös (vol 22, no 1) avaldatud Briti teadlaste uuringu järgi annavad lehmad, kellele peremees on nime pannud, aastas 3,4% rohkem piima kui nende nimetud liigikaaslased.

Pärast 2008. a kontrollaasta tulemuste teatavakssaamist võtsin ette uurimistöõ, et selgitada välja, millise nimega lehmad lüpsid eelmisel aastal Eestis kõige rohkem. Et vältida juhuslikkust, on vaatluse all vaid need lehmad, kellele üks või teine nimi oli pandud vähemalt 10 korda. Töö tulemusena selgus, et enim lüpsid Halbi nime kandvad lehmad (13 lehma keskmine toodang oli 12 266 kg). Üle 11 000 kg lüpsid lehmad, kes kandsid nimesid Anta, Vahvel, Tullles, Poldi, Võrgu ja Maimik. Ka need lehmad, kes lüpsid 10 000-11 000 kg aastas kandsid mitte väga tavapäraseid nimesid: Tupsik, Rallu, Lanna, Lemma, Ake, Maagi, Inger, Hesa, Nelke, Nuka, Haavi, Kilgas ja Hirmi.

Tundsin huvi ka, kuidas lüpsavad väga tavalise nimega lehmad. Nende tulemused osutusid väga keskpärasteks või alla selle. Mustiku nime kandvad lehmad lüpsid keskmiselt 6343 kg, Kirjakud 6439 kg ja Punikud 6546 kg. Veidi parema tulemuse andsid Moonid – 6905 kg. Siit järeldus, et parema tulemuse annavad mittetraditsioonilise nimega lehmad.

Kui lehmale nime panek valmistab raskusi, siis võib selle üldse panemata jätta, sest Eesti oludes on ilma nimeta lehmade keskmine toodang kõrgem (7821 kg) kui nime kandvatel lehmadel (7265 kg). Kõige halvemini lüpsid Taadu-nimelised lehmad – 5167 kg, kes jäid tagantpoolt järgmisele alla tervelt 402 kilogrammiga. Pole see Taadu mingi õige lehma nimi, pigem pulli oma. Hästi ei lüpsa ka lehmad, kellele on pandud inimese nimi. Kõik Ilonad, Piretid, Barbarad, Kadrid ja Tiiad lüpsid keskmiselt alla 6000 kg aastas.

Inno Maasikas

Andmetöötlusosakonna juhataja

Tööjuubel

22. mail on **25.** tööjuubel jõudluskontrolli andmetöötluse osakonna Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja **Tea Kivimaa**’l.

www.jkkeskus.ee
keskus@jkkeskus.ee

Jõudluskontrolli Keskus
Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700
Faks 738 7702

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru ja Pärnumaa klienditeenindaja	738 7754
Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7759
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7735
Raamatupidamine	738 7704

Labor

Kreutzwaldi 46, 50094 Tartu	
Tel	738 7726
Faks	738 7724
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Tuleviku 3, Laagri, Harju mk	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Aarne Põlluäär	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 517 4320	2. ja 4. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Rakvere 27, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00; K 9.00-12.00
Järvamaa	Anne Rosenberg	Prääma küla, Paide vald	tel 385 0286	gsm 510 3312	K 9.30-15.00
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Rakvere	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Posti 30, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Malle Unt	Haapsalu mnt. 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7878	E 10.00-14.00
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Aarne Põlluäär	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 517 4320	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00